

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu

100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

VODIK U JAVNOM GRADSKOM PRIJEVOZU

Izv. prof. dr. sc. Ankica Kovač, MSc. AE.

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet strojarstva i brodogradnje

Ankica.Kovac@fsb.hr

<https://hydrogen.hr>

<https://rh2ec.com>

13. Godišnji susret gradonačelnika i poduzetnika 24. – 26. studenoga 2021.

LIDER

KLIMATSKE PROMJENE

TERMINOLOGIJA

FUEL CELL

- = ~~Gorivi članak~~
- = ~~Gorivna ćelija~~
- = ~~Goriva ćelija~~
- = ~~Ćelija goriva, i slično..~~
- = **GORIVNI ČLANAK ✓**

FUEL CELL STACK

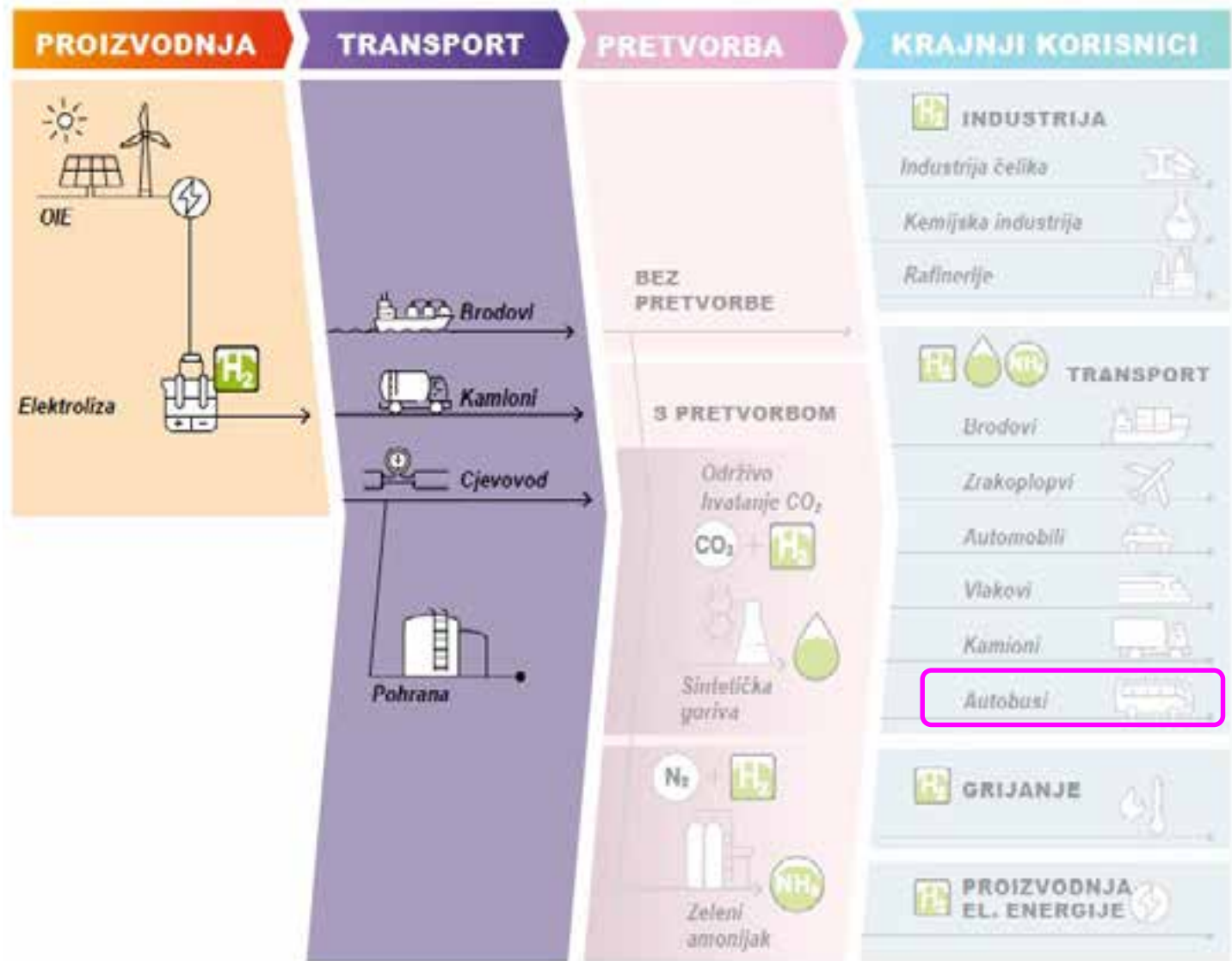
- = ~~Baterija gorivnih članaka~~
- = **SVEŽANJ GORIVNIH ČLANAKA ✓**

ELECTROLYZER / ELECTROLYSER

- = ~~Elektrolizer~~
- = **ELEKTROLIZATOR ✓**

VODIKOV LANAC VRIJEDNOSTI

O AUTOBUSIMA NA POGON VODIKOM (ENGL. FUEL CELL ELECTRIC BUSES – FCEB)

- FCEB su električni autobusi koji koriste gorivne članke za proizvodnju električne energije potrebne za pogon elektromotora.
- Vodik koji se koristi u gorivnim člancima najčešće se pohranjuje kao komprimiran u spremnicima dok se kisik uzima slobodan iz zraka.
- Gorivni članak proizvodi električnu energiju za pogon elektromotora dok baterije/kondenzatori osiguravaju vršnu snagu elektromotorima u trenucima potrebe za svladavanjem nagiba ili velikih ubrzanja.

Svežanj gorivnih članaka
Elektromotor

KAKO RADI AUTOBUS NA POGON VODIKOM..

Spremnici vodika obično su smješteni na krovu autobusa, dok su sustav gorivnih članaka i elektromotor smješteni na zadnjem dijelu autobusa.

IZVEDBE AUTOBUSA NA POGON VODIKOM

Standardni autobusi (12 ili 13 metara)

- Autobusi s malom baterijom i velikim svežnjem gorivnih članaka (npr. 120 kW).
- Autobusi sa superkondenzatorom (umjesto baterije) i svežnjem gorivnih članaka (npr. 75 kW).
- Autobusi s velikom baterijom i svežnjem gorivnih članaka za produžni doseg.

Zglobni autobusi (autobusi od 18 metara)

- Autobusi s velikom baterijom i svežnjem gorivnih članaka za produženi doseg.

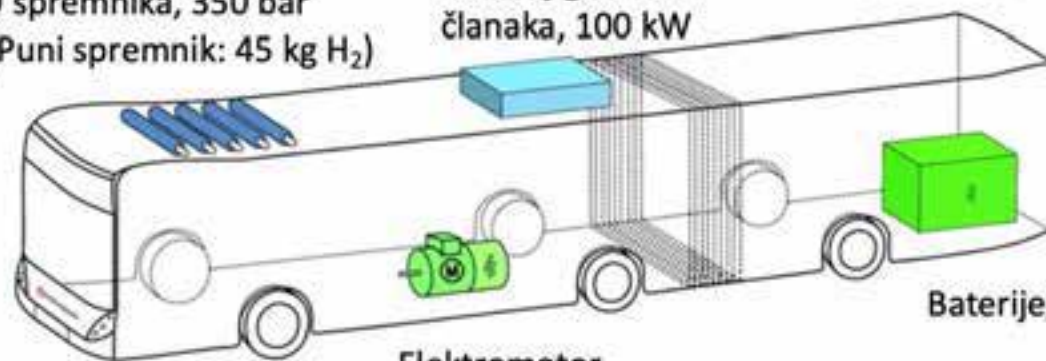
Zglobni FCEB, 18,75 m (Hamburg)

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu
100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

Spremnici vodika,
9 spremnika, 350 bar
(Puni spremnik: 45 kg H₂)

Svežanj gorivnih
članaka, 100 kW

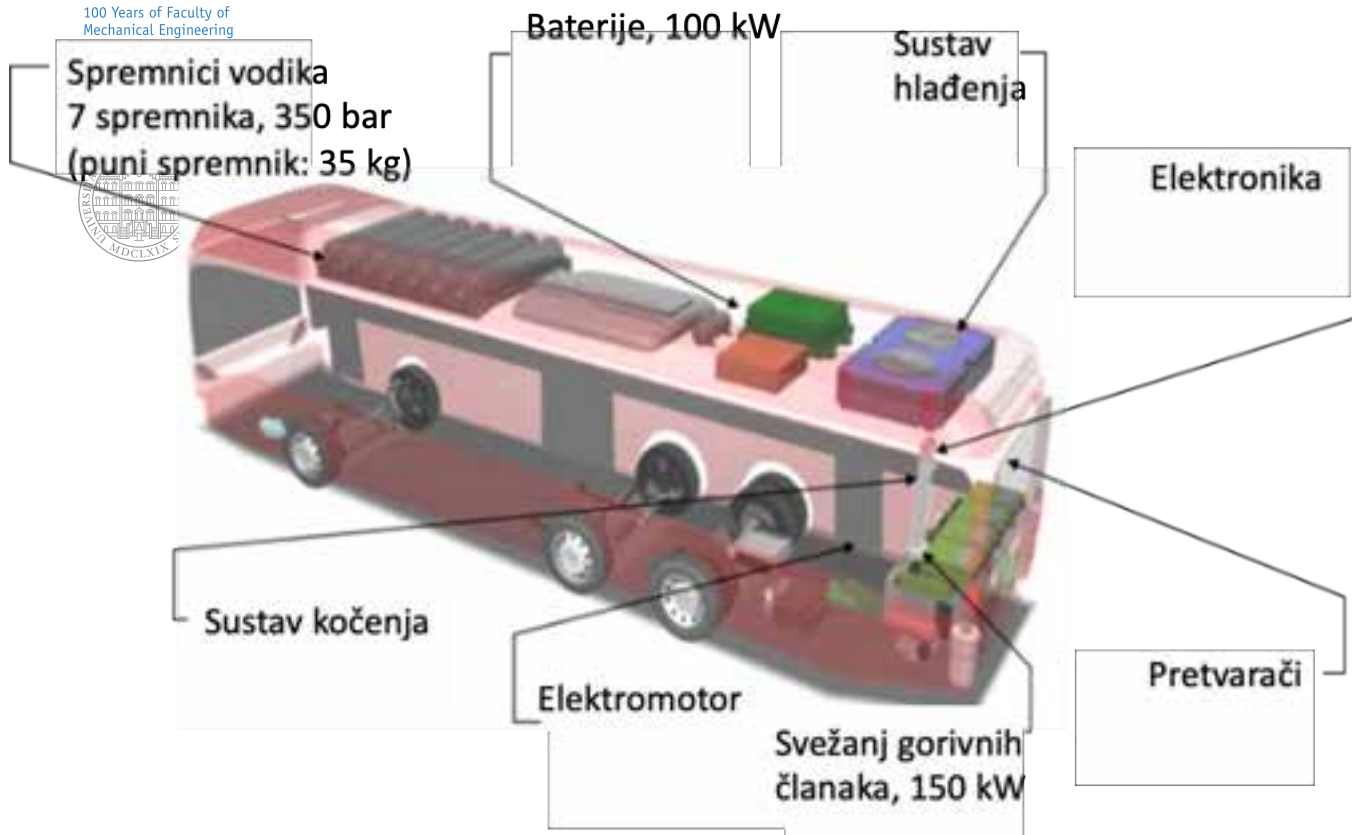

Elektromotor

Baterije, 120 kW

FCEB, 12/13 m (Aberdeen, Olso and Cologne and London)

BENEFITI - OSNOVNE ZNAČAJKE FCEB

- U skladu su sa zahtjevnim gradskim autobusnim prijevozom.
- Domet > 300 km.
- Vrijeme punjenja < 10 min.
- Potrošnja 8-9 kgH₂ / 100 km (12 m FCEB) – ekvivalent 30 L benzina.
- 30% veća učinkovitost od dizelskih autobusa.
- Regenerativni sustav kočenja omogućava bolju učinkovitost vozila.
- Cijena: 650 kEUR.

BENEFITI - OKOLIŠ

- Pобољшanje kvalitete zraka u gradu: nema otrovnih emisija iz ispušne cijevi / samo vodena para.
- Smanjenje emisije stakleničkih plinova: s potencijalom potpune dekarbonizacije javnog prijevoza kada se vodik proizvodi elektrolizom vode korištenjem obnovljivih izvora energije.
- Smanjenje buke: električni autobusi na pogon vodikovim gorivnim člancima su izrazito tihi i udobni.

BENEFITI - USKLAĐENOST S GEOPOLITIČKIM IZAZOVIMA

- Rješenje za usklađivanje s EU, nacionalnim i lokalnim propisima o mobilnosti s niskim udjelom CO₂ i boljoj kvaliteti zraka (npr. EU direktiva o kvaliteti zraka ili lokalne ambicije za dekarbonizaciju autobusnog voznog parka).
- Dugoročna strategija usmjerena na smanjenje osjetljivosti na uvoz fosilnih goriva.
- Stvaranje novih lokalnih radnih mjesta i poboljšanje gospodarske konkurentnosti.

BENEFITI – PREDVODNICI U JAVNOM GRADSKOM PRIJEVOZU TEMELJENOM NA VODIKU

Društvo se okreće prema niskougljičnoj budućnosti i dekarbonizaciji transporta te je važno krenuti odmah zbog:

- Sufinanciranja programa potpore na lokalnoj, nacionalnoj i EU razini.
- Razvoja interne stručnosti.
- Stjecanja znanja iz prethodnih demonstracijskih projekata.
- Pобоljšanja ugleda prijevoznika.
- Razvoj vodikove infrastrukture – punionice vodika.

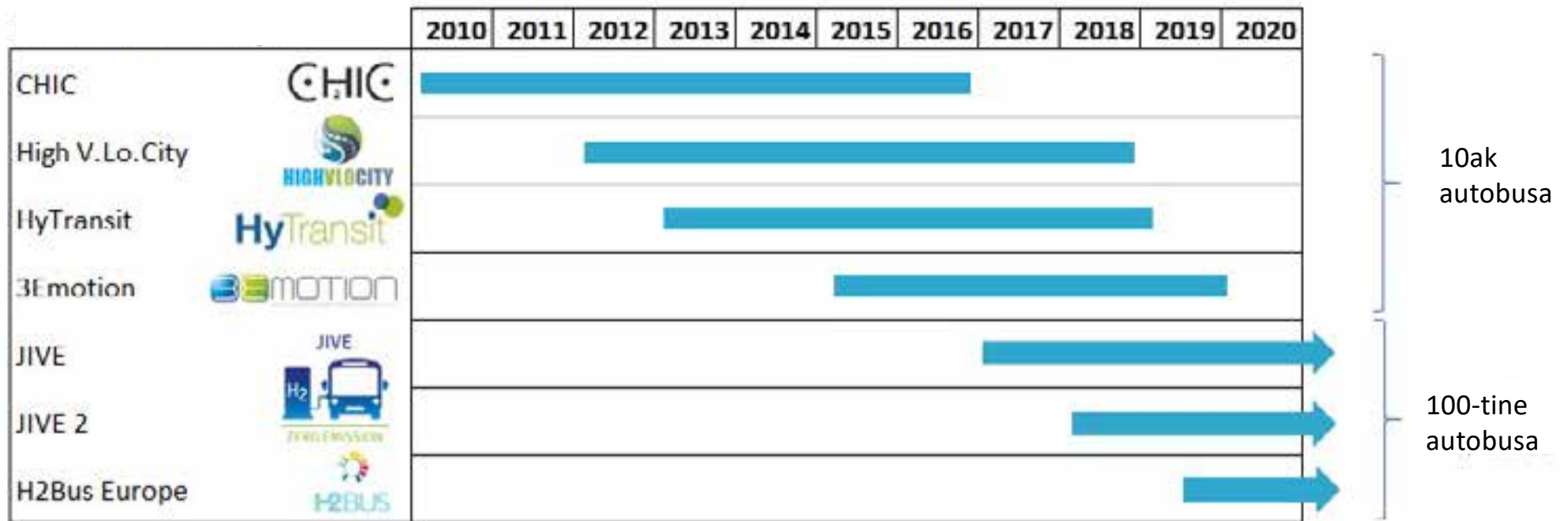

VODIK U JAVNOM GRADSKOM PRIJEVOZU - EUROPA

DEMONSTRACIJSKI PROJEKTI

FLOTE FCEB

Italija

	Bolzano	Milano	San Remo
broj autobusa	5	3	3
u planu	12 autobusa, 2020/21. godine	-	-

Njemačka

	Hamburg	Wuppertal	Köln	Frankfurt + Wiesbaden	Stuttgart	Karlsruhe
broj autobusa	2	10	35	15	4	2
u planu	-	10 autobusa	12 autobusa	-	-	-

FLOTE FCEB

Nizozemska

	Rotterdam	Eindhoven	Apeldoorn	Groningen
broj autobusa	2	2	1	2
u planu	4 autobusa	-	-	20

Francuska

	Versailles	Lens	Pau
broj autobusa	3	6	8
u planu	4 autobusa	6 autobusa	-

Belgija

	Antwerp
broj autobusa	5

FLOTE FCEB

Danska

	Aalborg
broj autobusa	3 (od ožujka 2020.)
	Herning
broj autobusa u planu	10

Austrija

	Beč
broj autobusa	12
u planu	10 autobusa (2023.)
	Graz
broj autobusa u planu	7

FLOTE FCEB

	Španjolska	Latvija
	Barcelona	Riga
autobusi u planu	8 (2021.)	200

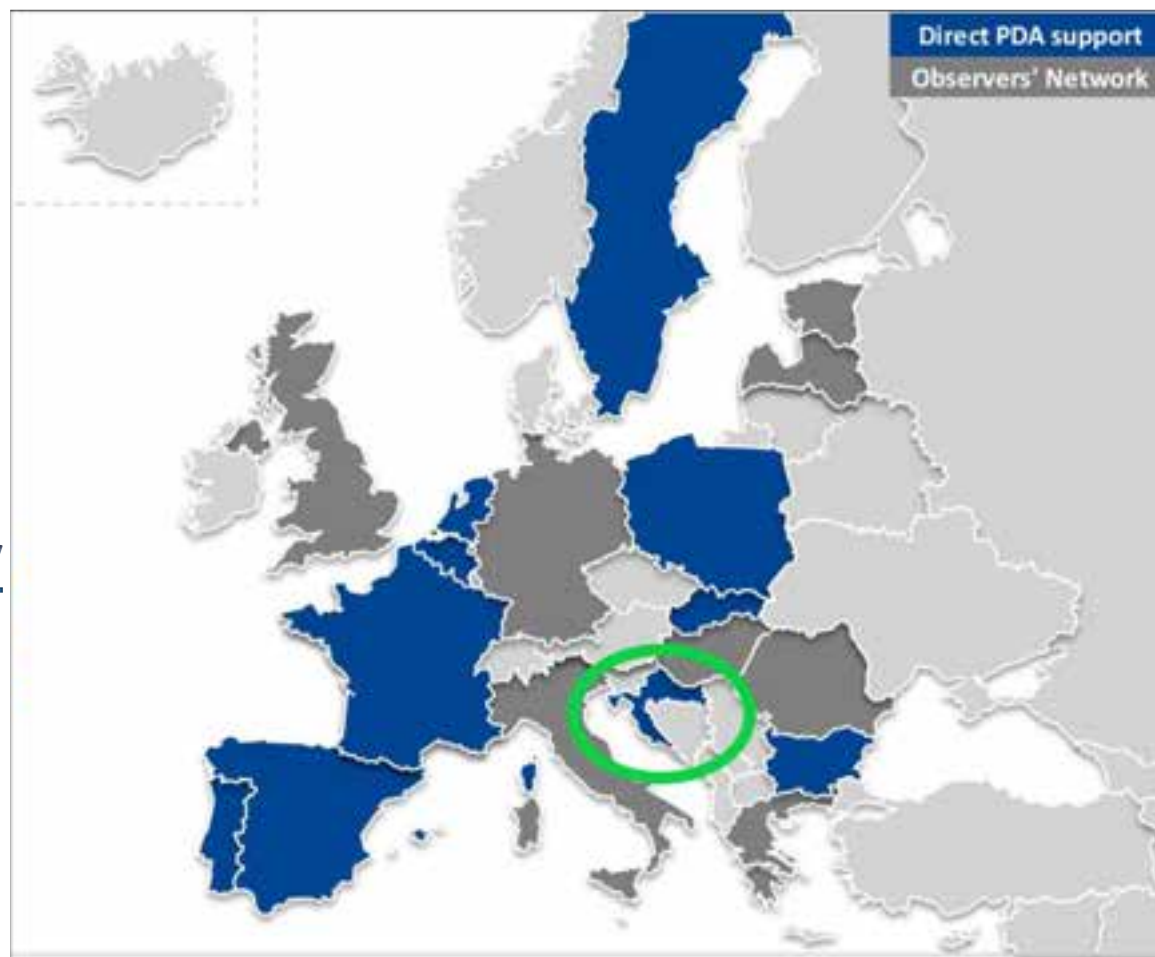
	Ujedinjeno Kraljevstvo		Švicarska	Norveška
	London	Aberdeen	Aargau	Oslo
broj autobusa	10	6	5	5
u planu	20 (2020.)	10 (2020.)	-	-

VODIK U JAVNOM GRADSKOM PRIJEVOZU – HRVATSKA

Grad Zagreb - PDA
financiran od FCH JU:
planirano je najmanje 10
FCEB; INA će osigurati vodik
(2020. -2021.):

<https://www.fch.europa.eu/news/11-european-regions-benefit-fch-ju%E2%80%99s-project-development-assistance-pda-initiative>

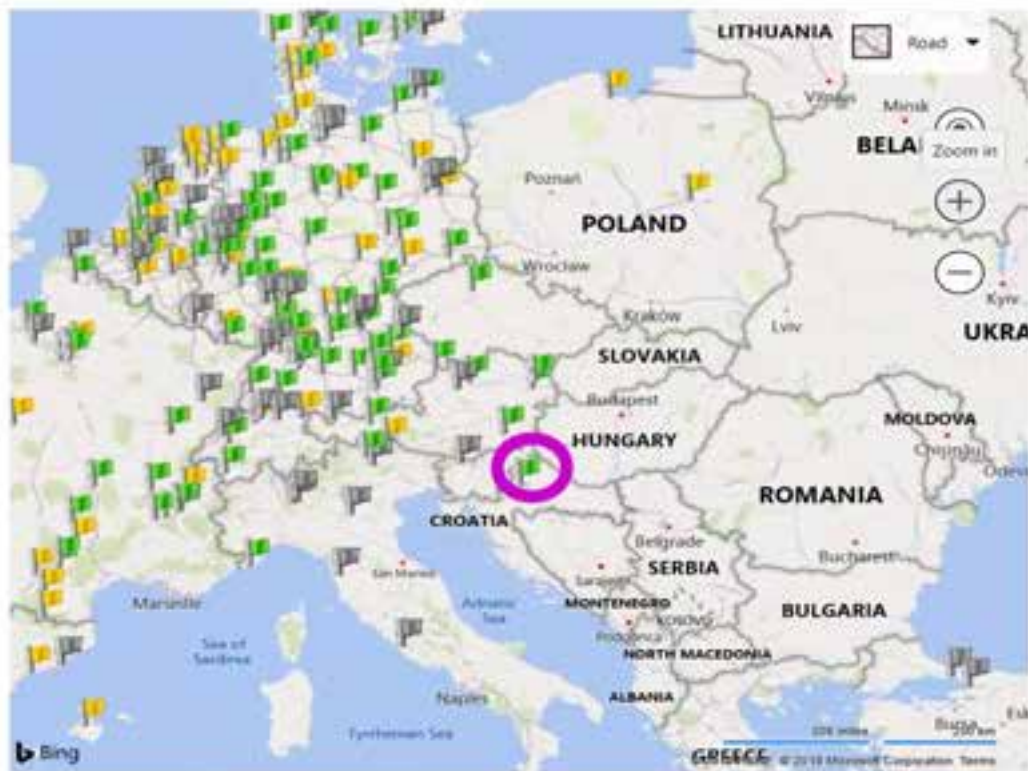

Prva hrvatska
punionica
vodika i prvi
hrvatski bicikl
na vodik

HRVATSKA NA EU MAPI PUNIONICA VODIKA

all stations in operation planned old projects © Copyright Ludwig-Bolkow-Systemtechnik

all stations in operation planned old projects © Copyright Ludwig-Bolkow-Systemtechnik

Croatia Mirai Challenge

REGULATORNI OKVIR

1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0094>
2. <https://urbanaccessregulations.eu>
3. <https://www.iso.org/committee/54560.html>
4. https://www.iec.ch/dyn/www/f?p=103:7:0::::FSP_ORG_ID:1309
5. <https://www.egpet.net/vb/showthread.php?t=88945#axzz4IRNHtK9>
6. <https://www.sae.org/standards/>
7. <https://www.sae.org/standards/>
8. <https://www.sae.org/standards/>
9. <https://www.sae.org/standards/>
10. <https://unece.org/fileadmin/DAM/trans/doc/2013/wp29/ECE-TRANS-WP29-2013-041e.pdf>

FINANCIRANJE

Europska razina:

1. <https://www.fch.europa.eu>
2. <https://wayback.archive-it.org/12090/20201229091731/https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/connecting-europe-facility-telecom>
3. <https://www.eib.org/en/>
4. <https://www.eib.org/en/projects/sectors/transport/cleaner-transport-facility>
5. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/

Nacionalna razina (NPOO, FZOEU..)

Lokalna razina.

FSB
100

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu

100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

**GLOBALNA KLIMATSKA
NEUTRALNOST DO 2050.**

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu

100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

O meni..

1. Predstavnica Republike Hrvatske i članica Izvršnog odbora međunarodne organizacije **The Technology Collaboration Programme on the Research, Development and Demonstration on Advanced Fuel Cells** unutar IEA.
2. Članica **Vijeća Predsjednika Republike Hrvatske za energetske tranziciju**.
3. Potpredsjednica **Hrvatske udruge za vodik**.
4. Gostujuća urednica međunarodnog znanstvenog časopisa **International Journal of Hydrogen Energy**.
5. Autorica i voditeljica **Renewable Hydrogen Energy Conference – RH2EC**.
6. Članica Organizacijskoga odbora **World Hydrogen Energy Conference – WHEC**.
7. Zamjenica predsjednika stručne radne skupine za izradu **Hrvatske Strategije za vodik**.
8. Popis objavljenih radova:
<https://scholar.google.hr/citations?user=25xsCJwAAAAJ&hl=en>
9. ..

Projekti..

1. Prvi hrvatski bicikl na vodik – voditelj.
2. Prva hrvatska punionica vodika – voditelj.
3. Croatia Mirai Challenge (u suradnji s Toyota Croatia d.d.) – voditelj.
4. Osiguranje električne energije u slučaju klimatskih ekstrema i prirodnih katastrofa (Europski fond za regionalni razvoj) – voditelj.
5. Napredne metode proizvodnje i transporta zelenog vodika (Hrvatska zaklada za znanost) – voditelj.
6. UrbanSTEM – za gradove i zajednice budućnosti (Europski socijalni fond) – partner.
7. Pogonski sustav lakog zrakoplova s primjenom tehnologije vodika – Razvoj idejnog rješenja – HOPLA – partner.
8. Renewable Hydrogen Energy Conference – RH2EC.
9. ..

100 godina Fakulteta
strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Zagrebu

100 Years of Faculty of
Mechanical Engineering
and Naval Architecture
University of Zagreb

VODIK U JAVNOM GRADSKOM PRIJEVOZU

Izv. prof. dr. sc. Ankica Kovač, MSc. AE.

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet strojarstva i brodogradnje

Ankica.Kovac@fsb.hr

<https://hydrogen.hr>

<https://rh2ec.com>

13. Godišnji susret gradonačelnika i poduzetnika 24. – 26. studenoga 2021.

LIDER